УДК 631.16 : 339.94

Ю. Ю. Ястребов,

старший викладач кафедри фінансів і кредиту, Полтавська державна аграрна академія

DOI: 10.32702/2306-6792.2018.20.43

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ РОЗМІЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Yu. Yastrebov,

Senior lecturer of the Cathedra of Finance and Credit, Poltava State Agrarian Academy

DEVELOPING A STRATEGY FOR THE PLACEMENT OF FINANCIAL RESOURCES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF INTERNATIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT

У статті розглядаються питання, пов'язані із розробкою стратегії розміщення фінансових ресурсів сільськогосподарських ресурсів в умовах інтерналізації економіки. За умов інтеграції української економіки до світової господарської системи, посилюється конкурентний тиск з боку зарубіжних компаній, що вимагає від управлінського апарату вітчизняних сільськогосподарських підприємств використання додаткових резервів підвищення загальної ефективності фінансово-господарської діяльності. Одним з напрямів підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств є формування фінансової стратегії з урахуванням тенденцій розвитку зовнішнього середовища, що дає можливість прогнозувати основні параметри фінансового стану суб'єкта господарської діяльності. Передусім, урахування впливу зовнішніх чинників на фінансовий стан підприємства дозволяє підвищувати ефективність політики залучення зовнішніх ресурсів, що в свою чергу розширює можливості забезпечення інноваційного розвитку виробничо-господарської діяльності.

Issues related to the development of a strategy for allocating financial resources of agricultural resources in conditions of economic internalization. Under the conditions of integration of the Ukrainian economy into the world economic system, competitive pressure from foreign companies is increasing, which requires from the management apparatus of domestic agricultural enterprises the use of additional reserves to increase the overall efficiency of financial and economic activity. In the conditions of imperfect state support to the agrarian sector and inaccessibility of credit resources for the vast majority of agricultural enterprises, the development of a strategy for the placement and use of financial resources, which will provide enhanced reproduction and the possibility of innovation development, is of great importance. The development of a strategy for placement and management of financial resources of agricultural enterprises should combine the attraction of borrowed funds with the rational use of profits. The indicators of the financial condition of an agricultural enterprise are influenced not only by internal factors. In a context of lowering the entry barriers of foreign market participants, the development of individual enterprises increasingly depends on the parameters of the industry, region, national and world economic system. Therefore, for the formation of a clear and well-balanced financial strategy, managers and owners of the company should take into account the influence of external factors. One of the directions of increasing the competitiveness of enterprises is the formation of a financial strategy taking into account the trends in the development of the external environment, which makes it possible to predict the basic parameters of the financial state of the subject of economic activity. First of all, taking into account the influence of external factors on the financial condition of the enterprise allows to increase the efficiency of the policy of attraction of external resources, which in turn increases the possibilities of providing innovative development of production and economic activity.

Ключові слова: фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств, зовнішнє середовище, інтерналізація економіки, фінансова стратегія.

Key words: financial resources of agricultural enterprises, external environment, internalization of economy, financial strategy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сьогодні, в умовах зниження обмежень торгівлі між країнами, все більше значення ке-

рівники господарюючих суб'єктів надають питанням забезпечення сталого економічного росту та високого рівня конкурентоспроможності продукції з урахуванням чинників зовнішньоекономічної діяльності. Збільшення відкритості економіки збільшує доступ до

зовнішніх ринків готової продукції та ресурсів, однак в той же час на внутрішні ринки починають проникати іноземні виробники. Інтегруючи засади розвитку економіки нового типу актуалізують питання ефективного управління сільськогосподарськими підприємствами, в основу якого покладено дієвість і системність стратегічного управління.

В умовах інтернаціоналізації економічних процесів, один із ключових факторів розвитку підприємств — зовнішнє середовище, параметри якого визначають напрями їх фінансово-господарської діяльності. Місія підприємства повинна бути узгоджена із особливостями споживання та конкурентного середовища ринків збуту продукції. Також, за постійних змін технологій виробництва усіх сфер господарювання, керівництво повинне мати чітке уявлення про основні стратегічні орієнтири, які повинні забезпечувати сталий розвиток, розуміти характер впливу процесів інтеграції господарської системи України в світове господарство. Проте діяльність підприємств визначається не тільки процесами інтернаціоналізації економіки, а знаходиться також під суттєвим державної економічної політики, що ускладнює їх розвиток в умовах складної політико-економічної ситуації в країні. Нестабільність економічного розвитку вітчизняної господарської системи, зумовлена передусім політичними чинниками та військовими діями на території України, стримує розвиток усіх галузей та не сприяє залученню прямих інвестицій.

В умовах посилення конкурентного тиску з боку іноземних корпорацій, сільськогосподарські підприємства повинні використовувати усі ресурси для розвитку, в тому числі і фінансові. В умовах поширення торговельно-господарських зв'язків із світовими ринками товарів та ресурсів питання фінансового забезпечення стає безумовно одним із найбільш важливих для керівників та власників вітчизняних підприємств аграрного сектору.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання ефективного розміщення фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств розглядалося в працях вчених-фінансистів, як: О. Богма та А. Павлова [1], Т. Григораш, Я. Губенко та К. Панич [2], М. Дмитришин та М. Данилишин [3], Н. Матвеева та П. Первухін [4], К. Мельничук та А. Сігайнов [5], С. Рекрут [6], О. Силка [7] та інші. Однак в умовах швидкого розвитку господарських та торговельних зв'язків між зарубіжними та вітчиз-

няними підприємствами, виникає необхідність формування теоретико-методичних положень розробки фінансової стратегії в умовах інтернаціоналізації економіки.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Розробка фінансової стратегії обумовлюється необхідністю забезпечення безперервної діяльності сільськогосподарських підприємств, що в свою чергу потребує розробки концептуальний підхід щодо формування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств. З цією метою у статті визначено пріоритетні чинники у формуванні фінансового потенціалу різних інституціональних рівнів за умов в умовах інтернаціоналізації національної економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сьогодні зрозуміло, що розвиток України найближчі десятиліття пов'язаний із процесами інтеграції у світове співтовариство, передусім, до Європейського Союзу. Процес євроінтеграції офіційно розпочато у березні 2014 року підписанням політичної та пізніше економічної складової Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами. Слід розуміти, що економічні складові є переважно передумовою членства України, при цьому значна їх частина стосується питань розвитку аграрної сфери та сільських територій. В межах цієї Угоди передбачається реалізація низки заходів, що включають фінансову підтримку (пряму і непряму) сільськогосподарських підприємств та надання пільг і преференцій, які повинні зіграти роль стимулюючого чинника для формування конкурентоспроможного аграрного сектору України, інтеграції його до загальноєвропейського та світового ринків. Інтеграція передбачає три етапи: створення зони вільної торгівлі; спільного ринку; економічного і валютного союзів, як найвищої форми.

Зрозуміло, що високий економічний потенціал країн Європейського Союзу є головним стимулом відповідного вибору українського суспільства. разом з тим, слід розуміти, що необхідна система дій та заходів, яка дозволить мінімізувати можливі ризики вітчизняних підприємств галузі, пов'язані із їх відставанням (невідповідністю) від вимог світового та європейського ринків.

Сьогодні аграрний сектор України, як і інші галузі народного господарства, тісно пов'язаний із світовими ринками ресурсів та готової

продукції. Це створює для сільськогосподарських підприємств нові можливості щодо залучення фінансових ресурсів, що в свою чергу, забезпечує сталий розвиток господарської та комерційної діяльності. Використання додаткових джерел фінансування потребує нових підходів формування стратегії розміщення фінансових ресурсів.

Для переважної більшості сільськогосподарських підприємств України характерна перевага власних фінансових ресурсів в структурі джерел формування капіталу. За таких умов першочерговим завданням керівництва є управління формуванням та використанням прибутку, однак в більшості випадків рівень витрат перевищує розмір виручки, внаслідок чого необхідно покривати нестачу коштів за рахунок позик. Таким чином, якщо для сільськогосподарських підприємств розвинутих країн кредити є джерелом інвестиційно-інноваційної діяльності, то вітчизняні підприємства використовують кредитні ресурси для забезпечення ритмічності господарської діяльності.

Позикові кошти надають можливість не лише покрити дефіцит коштів, а й збільшити фінансовий потенціал підприємства. Залучення кредитів в умовах високих ставок позикового відсотку обмежує їх використання сільськогосподарськими підприємствами. Також банківські установи використовують додаткові умови одержання кредитів, передусім страхування кредитів, через значні ризики повернення коштів сільськогосподарськими підприємствами, які пов'язані із високим рівнем невизначеності. Таке становище зумовлене політикою комерційних банків, керівництвом яких надає перевагу високим кредитним ставкам для покриття можливих випадків неповернення, замість того щоб удосконалювати механізм оцінки платоспроможності позичальників.

Разом з тим, питання пов'язані із кредитуванням сільськогосподарських підприємств повинні вирішуватися шляхом проведення відповідної державної політики. Як свідчить досвід розвинутих країн, розвиток аграрного сектору ґрунтується на підтримці з боку держави, важливою складовою якої є створення умов для розширення фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств. Сьогоднішня політика уряду щодо підтримки сільськогосподарських виробників потребує удосконалення відповідно до змін у системі господарських зв'язків під впливом процесу інтерналізації економіки України.

До основних недоліків державної аграрної політики слід віднести недоступність кредитних ресурсів для переважної більшості підприємств; неефективність використання коштів бюджету, що призначені для розвитку галузі; непрозорість механізму розподілу коштів, що зумовлює несправедливість їх виділення. В цілому, крім зазначених недоліків, доцільно відзначити ще й високий ступінь залежності розвитку сільськогосподарських підприємств від підтримки держави. За умов посилення допомоги від міжнародних фінансових організацій та відповідного контролю за використанням коштів, можливості державної підтримки аграрного сектору значно зростають.

Стратегія формування та розміщення фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств України на сучасному етапі розвитку повинна поєднувати управління витратами із залученням позикових коштів з метою розширення виробництва. Фінансова стратегія підприємства повинна ґрунтуватися на управлінні витратами та залученні кредитних ресурсів з урахуванням постійних змін зовнішнього середовища.

У процесі вибору стратегічних альтернатив важливого значення набуває розробка фінансової стратегії, яка включає усі види діяльності сільськогосподарського підприємства, оскільки в умовах постійних змін зовнішнього середовища та необхідності постійної конкурентної боротьби, саме фінансовий потенціал забезпечує реалізацію усіх видів і напрямів діяльності підприємства.

Реалізація загальної стратегічної мети розвитку сільськогосподарських підприємств повинна ґрунтуватися на відповідних складових фінансової стратегії. Основними цілями фінансової стратегії, які повинні узгоджуватись із генеральною стратегією, слід вважати такі:

- забезпечення фінансової стійкості підприємства;
- підвищення рентабельності діяльності підприємства;
- підвищення рівня інвестиційної привабливості;
- забезпечення інноваційного розвитку;
- відтворення і розширення ресурсного потенціалу підприємства;
- реалізація соціальних функцій сільськогосподарських підприємств.

В умовах інтерналізації економіки, на реалізацію фінансової стратегії підприємства впливають такі групи чинників:

Таблиця 1. Формування стратегії розміщення фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств на різних рівнях

Рівень формування стратегії	Інструменти формування стратегії	Заходи формування стратегії
Глобальний	Проекти світових фінансових організацій	Інформаційно-методична та технічна допомога
Національний	Удосконалення нормативно-правового забезпечення	Реформування системи фінансового контролю, реалізація інноваційних стратегій розвитку галузі
Регіональний (галузевий)	Реалізація відповідних програм розвитку	Підтримка інвестиційних проектів, розвиток інфраструктури
Підприємство	Аналітичне забезпечення	Використання сучасних методик аналізу та прогнозування ключових показників фінансового стану

1. Внутрішні явища і процеси (мікрорівень):

- фінансова стійкість;
- ліквідність;
- конкурентоспроможність продукції;
- тривалість операційного циклу;
- трудовий потенціал;
- забезпеченість земельними ресурсами;
- рівень розвитку виробничої інфраструктури.

2. Особливості господарської системи галузі та регіону (мезорівень):

- природно-кліматичні умови;
- розвиток переробної та збутової інфраструктури;
- наявність працездатного населення відповідної кваліфікації;
- розвиток пов'язаних галузей.

3. Інтереси держави (макрорівень):

- національна безпека;
- продовольча безпека;
- соціальний захист населення;
- захист навколишнього середовища.

Наведені чинники є основою формування стратегії підприємства щодо розміщення фінансових ресурсів, оскільки сільськогосподарські підприємства є складовою частиною інституціональної інфраструктури країни. Сьогодні процес розміщення фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств тісно пов'язаний з розвитком інших суб'єктів на всіх рівнях глобальної економічної системи. Взаємозв'язок та вплив чинників на мікро-, мезо- і макрорівні вимагає розробку системного підходу розробки стратегії розміщення фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств.

Ключовою особливістю функціонування сільськогосподарських підприємств є залежність їх фінансово-господарської діяльності від рівня розвитку сільських територій. З одного боку, сільськогосподарські підприєм-

ства сприяють розвитку сільських територій, з іншого — сільські території виконують функцію ресурсної основи розвитку галузі.

Оцінка макроекономічних тенденцій розвитку економіки та розробка на їх основі конкретних ініціатив повинна враховувати низку техніко-технологічні, організаційних, управлінських і фінансових особливостей господарювання в конкретній сфері народного господарства. Розробка стратегії розміщення фінансових ресурсів передбачає окреслення обмежень та принципів її формування на різних рівнях (табл. 1).

До основних принципів розробки стратегії розміщення фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств слід віднести наступні:

- науково-методологічне обґрунтування — використання сучасних теоретичних розробок та практичного досвіду сільськогосподарських підприємств відносно питань формування інформаційно-аналітичного забезпечення розміщення фінансових ресурсів;

- комплексність — охоплення усіх напрямів діяльності підприємства і взаємозв'язок цілей всіх його структурних підрозділів;

- економічна ефективність — отримання вигід від впровадження стратегічного планування розміщення фінансових ресурсів, які перевищують сукупні видатки, пов'язані з ним;

- системність — процес планування розміщення фінансових ресурсів необхідно розраховувати на довгострокову перспективу та планувати відповідні заходи його забезпечення;

- адаптованість і альтернативність — стратегічне планування розміщення фінансових ресурсів необхідно здійснювати з урахуванням змін параметрів внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування сільськогосподарських підприємств та одночасно формувати альтернативні напрями фінансової стратегії.

Реалізація стратегії розміщення фінансових ресурсів повинна забезпечуватися комплексом відповідних заходів:

- організація системи формування інформації, яка містить декілька каналів та дозволяє оцінювати внутрішні процеси та зміни параметрів зовнішнього середовища;

- формування системи показників оцінки реалізації стратегії розміщення фінансових ресурсів;

- моніторинг реалізації фінансової стратегії з поетапною розбивкою;

— оцінка фінансових резервів та визначення кількісного їх впливу на ефективність фінансової діяльності;

— поточне виявлення впливу чинників зовнішнього середовища та оперативне коригування заходів реалізації стратегії;

— формування системи зворотного зв'язку та системи контролю виконання реалізації стратегії.

ВИСНОВКИ

Курс на інтеграцію української економіки у світове товариство визначає основні напрями розвитку як господарюючих суб'єктів, так і галузей народного господарства. Безумовна привабливість інтерналізації аграрного сектору, пов'язана із покращенням доступу до ресурсів та розширенням ринків збуту, має і низку вимог, виконання яких вітчизняними сільськогосподарськими підприємствами є доволі проблематичним, передусім через нестачу фінансових ресурсів. Це пов'язане, з одного боку, із високими ризиками виробництва сільськогосподарської продукції, що знижує доступ до кредитних ресурсів, з іншого — за період незалежності значна частина підприємств так і не змогла відмовитися від державної підтримки, при чому в багатьох випадках саме вона розглядається як єдиний чинник економічного розвитку. В умовах посилення конкуренції внаслідок інтерналізації вітчизняної економіки власники та керівники підприємств повинні приділяти більше уваги питанням, пов'язаним із стратегічним розміщенням фінансових ресурсів. У сучасних умовах господарювання стратегія розміщення фінансових ресурсів повинна поєднувати елементи використання прибутку та залучення зовнішніх ресурсів із урахуванням можливих змін навколишнього середовища та оцінки їх впливу на показники ефективності фінансової діяльності підприємства.

Література:

1. Богма О.С. Особливості управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств / О.С. Богма, А.С. Павлова // Вісник Запорізького національного університету. — 2012. — №1(13). — С. 195—199.
2. Григораш Т.Ф. Формування джерел фінансових ресурсів підприємства та управління ними / Т.Ф. Григораш, Я.Я. Губенко, К.В. Панич // Молодий вчений. — 2014. — № 11 (14). — С. 54—56.
3. Дмитришин М.В. Формування системи ефективного управління фінансовими ресурса-

ми підприємства / М.В. Дмитришин, М.М. Данилишин // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. — 2015. — Вип. 11(2). — С. 131—138.

4. Матвеева Н.В. Напрями підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємств / Н.В. Матвеева, П.К. Первухін // Наука й економіка. — 2016. — Вип. 2. — С. 17—21.

5. Мельничук К.В. Економічна сутність фінансових ресурсів підприємства та їх класифікація / К.В. Мельничук, А.О. Сігайнов // Формування ринкових відносин в Україні. — 2014. — № 10. — С. 91—95.

6. Рекрут С.В. Оптимізація та ефективність використання фінансових ресурсів у процесі інноваційної діяльності / С.В. Рекрут // Формування ринкових відносин в Україні. — 2013. — № 7/8. — С. 72—75.

7. Силка О.С. Управління фінансовими ресурсами підприємства [Електронний ресурс] / О.С. Силка. — Режим доступу: <http://nauka.zinet.info/8/sylka.php>

References:

1. Bohma, O. S. and Pavlova, A. S. (2012), "Features of management of financial resources of domestic enterprises", *Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu*, vol. 1, no. 13, pp. 195—199.
 2. Hryhorash, T. F. Hubenko, Y. Y. and Panych, K. V. (2014), "Formation of sources of financial resources of the enterprise and their management", *Molodyj vcheny*, vol. 11, pp. 54—56.
 3. Dmytryshyn, M. V. and Danylyshyn, M. M. (2015), "Formation of the system of effective management of financial resources of the enterprise", *Aktual'ni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*, vol. 11, pp. 131—138.
 4. Matveieva, N. V. and Pervukhin, P. K. (2016), "Areas of increasing the efficiency of using financial resources of enterprises", *Nauka j ekonomika*, vol. 2, pp. 17—21.
 5. Mel'nychuk, K. V. and Sihajnov, A. O. (2014), "The economic essence of enterprise financial resources and their classification", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 10, pp. 91—95.
 6. Rekrut, S. V. (2013), "Optimization and efficiency of using financial resources in the process of innovation activity", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 7/8. pp. 72—75.
 7. Sylka, O. S. (2016), "Management of financial resources of the enterprise", [Online source], available at: <http://nauka.zinet.info/8/sylka.php> (Accessed 30 Sept 2018).
- Стаття надійшла до редакції 10.10.2018 р.